

Zpráva o šetření

ve věci odnětí příspěvku na živobytí

a stanovení odpovědnosti za přeplatek na dávce paní R. S.

Paní R. S., nar. 19. 8. 1975, trvale bytem XXX (dále také „stěžovatelka“), vyjádřila v podnětu nesouhlas s rozhodnutím Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Pardubicích, kontaktního pracoviště X. (dále také „úřad práce“), ze dne 7. 4. 2016 o odnětí příspěvku na živobytí od února 2016, s rozhodnutím Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 6. 6. 2016, kterým bylo rozhodnutí úřadu práce potvrzeno, a s rozhodnutím úřadu práce ze dne 12. 7. 2016 o povinnosti vrátit přeplatek dávky – příspěvku na živobytí – za období od 1. 7. 2013 do 31. 1. 2016 ve výši 115.080,- Kč. Stěžovatelka vytýká orgánu pomoci v hmotné nouzi, že nedostatečně zjistil skutkový stav věci, neoprávněně přihlížel k dietám vypláceným zaměstnavatelem partnera, neoprávněně získal informace z bankovních účtů, nereagoval na stížnosti, nesprávně doručil rozhodnutí o přeplatku.

A. Předmět šetření

Po seznámení s obsahem podnětu jsem zahájila v souladu s § 14 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, šetření postupu úřadu práce v řízení o odnětí příspěvku na živobytí a o přeplatku na dávce. V souladu s ustanovením § 15 odst. 2 písm. a), b) a c) zákona o veřejném ochránci práv jsem požádala ředitele Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Pardubicích o poskytnutí vyjádření a kopie spisové dokumentace. V rámci šetření jsem se zaměřila zejména na to, z jakých podkladů úřad práce při rozhodování vycházel a jak je získal, zda dodržel procesní postup v řízení předepsaný zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 500/2004 Sb., správním řádem, ve znění pozdějších předpisů.

B. Skutková zjištění

Ze spisové dokumentace, kterou mi poskytl úřad práce, jsem zjistila následující.

Orgán pomoci v hmotné nouzi rozhodnutím ze dne 7. 4. 2016 odňal stěžovatelce příspěvek na živobytí ode dne 1. 2. 2016. V odůvodnění rozhodnutí úřad práce podrobně popisuje na šesti stranách textu celkové sociální a majetkové poměry rodiny včetně průběhu zjišťování skutkového stavu věci a podkladů, z nichž úřad práce vycházel.

Úřad práce zjistil, že rodina vlastní druhé motorové vozidlo, jehož hodnotu úřad práce odhadl prověřením inzerce řádově ve výši 100.000,- Kč. Nebylo prokázáno, že by stěžovatelka či její rodina využívala motorové vozidlo k výkonu výdělečné činnosti. Vzhledem k tomu, že rodina již jeden osobní automobil vlastní, dospěl úřad práce k závěru, že rodina si může zvýšit příjem prodejem tohoto vozidla. Stěžejním důvodem pro odnětí dávky však byla výše náhrad cestovních výdajů („diet“), které zaměstnavatel poskytuje partnerovi stěžovatelky. Podle svého vyjádření vyplatil zaměstnavatel diety v dubnu 2013 až lednu 2016 ve výši přibližně od 7.700,- do 26.246,- Kč každý měsíc, pouze v listopadu 2013 šlo o částku 2.023,- Kč a v listopadu 2014 o částku 2.449,- Kč.

Ministerstvo práce a sociálních věcí odvolání stěžovatelky zamítlo a rozhodnutí správního orgánu I. stupně potvrdilo. Odvolací správní orgán uvedl, že je důvodné prodej automobilu vyžadovat a stanovit k tomu lhůtu, i pokud by jeho cena byla nižší než 100.000,- Kč (stěžovatelka uváděla částku 40.000,- Kč). Odvolací správní orgán dále uvedl, že důvodem pro odnětí dávky nebylo vlastnictví automobilu, ale pobírání diet, které jsou používány na splátky úvěru a hrazení základních životních potřeb. Není důvod zpochybňovat zaměstnavatelem doloženou výši diet, stěžovatelka měla možnost doložit potvrzení o tom, že diety jsou vypláceny v jiné výši. Jestliže rodina využívá diety k zabezpečení výživy a ostatních základních osobních potřeb, je zřejmé, že rodina má takové finanční prostředky, které jí umožňují po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení i zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Odvolací správní orgán tak dospěl k závěru, že úřad práce nepochybil, pokud v souladu s § 3 odst. 4 určil, že celkové sociální a majetkové poměry rodiny jsou takové, že jí umožňují dostatečně zajistit výživu a ostatní základní osobní potřeby.

Rozhodnutím ze dne 12. 7. 2016 orgán pomoci v hmotné nouzi uložil stěžovateli povinnost vrátit přeplatek na dávce příspěvek na živobytí od července 2013 do ledna 2016 v celkové výši 115.080,- Kč, neboť se domníval, že příjmová a majetková situace rodiny je taková, že lze aplikovat ustanovení § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, tedy že celkové sociální a majetkové poměry zaručují i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení dostatečné zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb rodiny. Orgán pomoci v hmotné nouzi přihlédl k výpovědi stěžovatelky a k výpovědi jejího druhá, z nichž plyne, že právě z cestovních náhrad, které mnohdy dosahovaly velmi vysokých částek, jsou hrazeny základní životní potřeby rodiny. Dále přihlédl k tomu, že rodina stěžovatelky zakoupila další motorové vozidlo, čímž došlo ke změně majetkových poměrů, vozidlo mohla stěžovatelka využít ve prospěch rodiny ke zvýšení příjmu. Správní orgán také přihlédl k výši finančních prostředků na účtu druhá stěžovatelky, které i v době nižších výplat cestovních náhrad dosahovaly takových částek, že mohly zabezpečit základní životní potřeby rodiny. Z tohoto důvodu orgán pomoci v hmotné nouzi přehodnotil nárok na příspěvek na živobytí od července 2013 do ledna 2016. Stěžovatelka podala odvolání proti rozhodnutí, které Ministerstvo práce a sociálních věcí jako opožděné zamítlo.

C. Hodnocení věci ochránkyní

C.1 Odnětí příspěvku na živobytí od 1. 2. 2016 a povaha náhrad cestovních výdajů (diet)

Z poskytnuté spisové dokumentace vyplývá, že stěžejním důvodem pro rozhodnutí o odnětí příspěvku na živobytí ze dne 7. 4. 2016 ode dne 1. 2. 2016 bylo posouzení celkových sociálních a majetkových poměrů rodiny, které úřad práce vyhodnotil jako dostatečné k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Z tohoto důvodu dávku dle § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi odňal.

Úřad práce dospěl k závěru, že rodina hradí základní životní potřeby z „diet“, které partner stěžovatelky dostává od svého zaměstnavatele. Podle vyjádření zaměstnavatele obdržel partner stěžovatelky v lednu 2016 diety ve výši 11.965,- Kč. Vedle toho pobíral partner stěžovatelky příjem z výdělečné činnosti přibližně ve výši 10.656,- Kč (jde o částku příjmu v prosinci 2015, doklad o výši příjmu v lednu 2016 není obsažen ve spisové dokumentaci,

Ize se domnívat, že příjem se nezměnil oproti předchozím měsícům). Příjem rodiny tvořily také přídatky na děti ve výši 1.220,- Kč.¹ Úřad práce přihlédl i k vlastnictví druhého automobilu, u něhož nebylo prokázáno, že by jej partner stěžovatelky využíval k výdělečné činnosti. Úřad práce zjišťoval hodnotu tohoto motorového vozidla z veřejně dostupné inzerce, dospěl k závěru, že automobil má hodnotu zhruba 100.000,- Kč.

S ohledem na to, že odůvodněné náklady na bydlení činí 2.282,72,- Kč měsíčně, dospěl úřad práce k závěru, že celkové sociální a majetkové poměry rodiny jsou takové, že i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení dostačují k zajištění základních životních potřeb rodiny (částka živobytí rodiny byla v předmětné době 11.380,- Kč, včetně zohlednění dietního stravování dítěte).

Vzhledem k tomu, že důvodem pro odnětí dávky byly vysoké cestovní náhrady, zaměřila jsem se v rámci šetření na posouzení otázky, zda k těmto náhradám může úřad práce přihlédnout při hodnocení nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi.

Poskytování náhrad cestovních výdajů upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s § 151 zákoníku práce je **zaměstnavatel povinen poskytovat zaměstnanci, není-li v tomto zákoně dále stanoveno jinak, náhradu výdajů, které mu vzniknou v souvislosti s výkonem práce**, v rozsahu a za podmínek stanovených v této části. Z ustanovení § 2 odst. 2 zákoníku práce plyne, že závislá práce je vykonávána na náklady zaměstnavatele. **Proto zaměstnanci vzniká právo na úhradu nákladů výdajů vzniklých v souvislosti s výkonem práce.** Tím dochází i k realizaci ústavně vyjádřené zásady upravené v čl. 28 Listiny základních práv a svobod, podle které mají zaměstnanci právo na uspokojivé pracovní podmínky s tím, že podrobnosti stanoví zákon.²

Pro účely zákona o pomoci v hmotné nouzi je důležité, že podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů, se **náhrady cestovních výdajů** poskytované v souvislosti s výkonem činnosti, ze které plyne příjem ze závislé činnosti, do výše stanovené nebo umožněné zvláštním právním předpisem pro zaměstnance zaměstnavatele, který je uveden v § 109 odst. 3 zákoníku práce, jakož i hodnota bezplatného stravování poskytovaná zaměstnavatelem na pracovních cestách, **nepovažují za příjmy ze závislé činnosti a nejsou předmětem daně.**³

Výčet započitatelných příjmů pro hodnocení nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi je obsažen v § 9 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi a v § 7 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Jelikož náhrady cestovních výdajů nejsou příjmy ze závislé činnosti a nejsou předmětem daně, nelze je podřadit pod ustanovení § 7 odst. 1 písm. a) ani pod ustanovení § 7 odst. 2 písm. h) zákona o životním a existenčním minimu, podle nichž byly považovány za příjem

1 Jedná se o příjem v souladu s ustanovením § 7 odst. 2 písm. e) zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

2 Viz BĚLINA, Miroslav, DRÁPAL, Ljubomír a kol.: *Zákoník práce. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-290-8, s. 767–767.

3 ustanovení § 6 odst. 7 písm. a) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

pro dávky pomoci v hmotné nouzi. **V úvahu tak připadá pouze jejich podřazení pod další opakující se nebo pravidelné příjmy podle § 7 odst. 2 písm. m) citovaného zákona.**

Přestože zákon o daních z příjmu náhrady cestovních výdajů za příjmy ze závislé činnosti nepovažuje, pro účely jiných právních předpisů je na ně jako na příjmy nazíráno. Například **cestovní náhrady zahrnují obecné soudy do příjmových poměrů povinného rodiče relevantních pro stanovení výživného.** Tento závěr potvrdil i Ústavní soud, který uvedl, že: „pokud by cestovní náhrady nebylo v principu možné zahrnout do příjmových poměrů povinného rodiče, umožňovalo by to extrémně nerozumné a nespravedlivé důsledky. Povinní by byli v podstatě motivováni k tomu, že cestou, jak si snížit výši vyživovací povinnosti, je právě přijetí takového zaměstnání, u něhož by disponovali oproti běžné mzdě vysokými cestovními náhradami.“⁴

Z judikatury plyne, že bylo-li prokázáno, že určitá část z vyplacených cestovních náhrad (např. stravné) nebyla zaměstnancem (osobou povinnou výživou) spotřebována, lze k takto prokázané úspoře peněžitých prostředků přihlídnout při rozhodování o určení výživného pro dítě.⁵

Některé banky příjem z cestovních náhrad, tzv. diety, započítávají do příjmů žadatele o hypoteční úvěr, pokud jde například o řidiče z povolání.⁶

Na druhou stranu Nejvyšší soud potvrdil, že cestovní náhrady nejsou při výkonu rozhodnutí (exekuci) postižitelné výkonem rozhodnutí (exekucí) srážkami ze mzdy a výkon rozhodnutí (exekuci) pro peněžité plnění nelze nařídít a provést příkázáním pohledávky, kterou má zaměstnanec vůči zaměstnavateli z titulu cestovních náhrad, na niž zaměstnanci vznikl nárok podle příslušných ustanovení zákoníku práce.⁷

Právním posouzením cestovních náhrad pro účely dávek pomoci v hmotné nouzi se správní soudy, pokud je mi známo, dosud nezabývaly. Nejvyšší správní soud podrobil rozboru pouze paušální náhradu za výkon funkce přísedícího, kterou je podle závěru soudu třeba považovat za funkční požitek za výkon funkce ve státním orgánu, a tím tedy i za příjem podle zákona o životním minimu. Soud v daném případě dospěl k závěru, že pokud stěžovatel písemně neohlašoval své příjmy v podobě paušálních náhrad za výkon funkce přísedícího, ačkoli byl v příslušných tiskopisech opakovaně upozorňován na povinnost ohlásit veškeré své příjmy, nelze tuto skutečnost hodnotit jinak než jako nesplnění jedné ze základních povinností příjemce dávek.⁸ Za příjem pro účely dávek pomoci v hmotné nouzi jsou tak považovány nejen náhrada mzdy, platu či ušlého zisku, o které přísedící v důsledku výkonu své funkce přichází, ale i výdaje spojené s výkonem funkce jako je cestovné či stravné.

4 nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 996/11; dostupný na <http://nalus.usoud.cz>

5 srov. např. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 9. 2003, sp. zn. 10 Co 481/2003, [SR 4/2005 str. 143a]

6 Jedná se například o Českou spořitelnu, jak plyne z informací zveřejněných bankou – http://www.csas.cz/static_internet/cs/Systemy_a_aplikace/Extranet/MSF/Prilohy/Hypotahak.pdf.

7 rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3774/2013; www.nsoud.cz

8 rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2010, čj. 4 Ads 2/2010-50; www.nssoud.cz

Je třeba si uvědomit, že v některých zaměstnáních, jako jsou právě řidiči z povolání, mohou tvořit cestovní náhrady podstatnou část peněžních prostředků rodiny. Z tohoto důvodu by bylo nespravedlivé, aby tyto finanční prostředky, na jejichž poskytnutí má partner stěžovatelky od zaměstnavatele nárok, nebyly určitým způsobem zohledňovány pro účely posuzování stavu hmotné nouze. Dávky pomoci v hmotné nouzi představují poslední záchrannou síť v případě, že člověk nemá dostatečné finanční prostředky na zajištění základních životních potřeb, nemůže mu pomoci jeho rodina a nemá ani majetek a pohledávky, které by mohl využít ke zvýšení příjmu (s účinností od 1. 2. 2017 k těmto kritériím přistupuje i posouzení toho, zda si člověk nemůže zvýšit příjem vlastní prací).

Z tvrzení stěžovatelky a společně posuzované osoby vyplynulo, že právě z cestovních náhrad rodina uhrazuje značnou část výdajů na zajištění základních životních potřeb, tedy z cestovních náhrad hradí výdaje, které běžně rodina uhrazuje z příjmů ze závislé činnosti. V daném případě cestovní náhrady rodině ve výsledku slouží ke stejnému účelu jako příjem ze závislé činnosti. Do jisté míry je tak lze v daném případě považovat za příjem.

Aby cestovní náhrady bylo možné podřadit pod ustanovení § 7 odst. 2 písm. m) zákona o životním a existenčním minimu, je třeba si ještě zodpovědět otázku, zda jsou opakovaně či pravidelně vyplácené a zda nedochází k jejich úplnému spotřebování zaměstnancem při výkonu pracovní činnosti.

Neplatí vždy, že zaměstnanec dostává náhrady cestovních výdajů každý měsíc opakovaně a s pravidelnou frekvencí. **Podmínku opakované či pravidelné výplaty je třeba posoudit vždy ve vztahu ke konkrétnímu případu**, jak plyne například z rozsudku Krajského soudu v Brně.⁹ V daném případě soud posuzoval příjem, který příjemkyně příspěvku na živobytí dostávala od své matky. Soud vytkl orgánu pomoci v hmotné nouzi, že nedostatečně zjistil skutkový stav věci, a sice to, zda a s jakou četností matka dceři finanční příspěvek poskytuje. Soud dospěl k závěru, že správní orgán musí jasně vysvětlit a zdůvodnit, proč tvrzení žalobkyně, že se jedná o jednorázovou finanční výpomoc od matky, vzal za příjem započitatelný do dalších opakujících se nebo pravidelných příjmů.

V případě stěžovatelky vycházel správní orgán z potvrzení zaměstnavatele, z něhož plyne, že zaměstnavatel vyplácel partnerovi stěžovatelky cestovní náhrady s měsíční frekvencí opakovaně. U řidiče z povolání lze z podstaty práce pravidelnou a opakovanou výplatu cestovních náhrad očekávat. Podmínka opakované či pravidelné frekvence výplaty je tak naplněna.

Dále je třeba zabývat se tím, zda partner stěžovatelky cestovní náhrady v plném rozsahu nespoteboval při výkonu práce. V daném případě rodina potvrdila, že partner stěžovatelky náhrady cestovních výdajů na svých cestách nespotebovává a může je využít a současně je reálně využívá na zajištění potřeb rodiny.

Na základě výše uvedeného mohl orgán pomoci v hmotné nouzi podřadit cestovní náhrady v tomto konkrétním případě pod další opakující se nebo pravidelné příjmy rodiny podle § 7 odst. 2 písm. m) zákona o životním a existenčním minimu. Teprve tehdy, nelze-li

⁹ rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29. 11. 2016, čj. 22 A 134/2014-28; www.nssoud.cz

cestovní náhrady hodnotit jako příjem, lze uvažovat o jejich zohlednění jako finanční hotovosti v rámci celkových majetkových poměrů žadatele o dávku, příjemce dávky a společně posuzovaných osob.

V konečném výsledku však orgán pomoci v hmotné nouzi rozhodl věcně správně, pokud příspěvek na živobytí od 1. 2. 2016 odňal, neboť příjem rodiny společně s příjmem z cestovních náhrad po odečtení přiměřených nákladů na bydlení převyšuje částku živobytí rodiny (v lednu 2016 partner stěžovatelky obdržel náhrady cestovních výdajů ve výši 11.965,- Kč, konkrétní výše vyplaceného příjmu v lednu 2016 není ve spisové dokumentaci obsažena, s největší pravděpodobností však nedošlo ke změně příjmu oproti měsícům předchozím, kdy příjem činil 10.656,- až 10.680,- Kč, přídavky na děti činily 1.220,- Kč). Nárok na příspěvek na živobytí tak stěžovatelce zanikl.

C.2 Rozhodnutí o přeplatku na příspěvku na živobytí

Odpovědnost za přeplatek je v zákoně o dávkách pomoci v hmotné nouzi konstruována jako odpovědnost subjektivní. **Předpokladem pro vznik odpovědnosti za přeplatek je tedy zavinění příjemce dávky, který buď dávku přijímal, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že dávka byla vyplacena neprávem či ve vyšší výši, nebo uvedl nepravdivé, neúplné či zkreslené údaje, na základě nichž orgán pomoci v hmotné nouzi výši dávky určil** (§ 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Naplní-li se jedna z výše uvedených podmínek, je třeba se ještě zabývat tím, zda dávka byla vyplacena neprávem, či v nesprávné výši.

Vzhledem k tomu, že zmíněné ustanovení § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi je obdobně konstruováno také v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, lze pro jeho výklad nahlédnout i do judikatury Nejvyššího správního soudu, která se váže k přeplatkům na dávkách státní sociální podpory. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že: „aby bylo možno konstatovat odpovědnost žadatele za vznik přeplatku, nestačí jen samotné protiprávní jednání žadatele o dávku (v daném případě v podobě neuvedení všech společně posuzovaných osob), ale současné zjištění škodlivého následku takového jednání, tj. vyplacení dávek, k nimž by v případě splněním zákonem uložené povinnosti, tedy ke správnému vyplnění příslušného formuláře ze strany žadatelky, nedošlo.“ **Také orgán pomoci v hmotné nouzi se musí zabývat tím, zda je na straně příjemce dávky zavinění a zda současně v důsledku zaviněného jednání příjemce dávky byla dávka vyplacena neprávem, či v nesprávné výši.**

Stěžovatelka naplnila prvou z podmínek pro vznik odpovědnosti za přeplatek, neboť neoznámila výši cestovních náhrad, které partner dostával. V souladu s § 49 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi je žadatel o dávku a příjemce dávky povinen osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, tedy i celkové sociální a majetkové poměry rodiny a veškeré příjmy rodiny, z nichž rodina hradí základní životní potřeby. Pokud stěžovatelka písemně neohlašovala orgánu pomoci v hmotné nouzi příjmy v podobě náhrad cestovních výdajů svého partnera, z nichž rodina uhrazovala základní životní potřeby, ačkoli byla v příslušných tiskopisech opakovaně upozorňována na povinnost ohlásit veškeré příjmy a celkové sociální a majetkové poměry, nelze tuto

skutečnost hodnotit jinak než jako nesplnění povinností žadatele o dávku a příjemce dávky, a to porušení ohlašovací povinnosti zaviněné, minimálně ve formě nevědomé nedbalosti.

Odpovědnost za přeplatek je dána tehdy, byla-li v důsledku zaviněného porušení povinnosti stěžovatelkou vyplacena dávka neprávem či ve vyšší výši, než náležela (musí existovat příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a následkem tohoto jednání).

Přestože orgán pomoci v hmotné nouzi přihlédl k dietám nikoli jako k příjmu, ale jako k majetku, je jeho rozhodnutí o přeplatku věcně správné. Výše cestovních náhrad byla skutečně tak vysoká, že společně s příjmem rodiny po odečtení přiměřených nákladů na bydlení převyšovala částku živobytí rodiny. V listopadu 2013 a v listopadu 2014, kdy zaměstnavatel podle svého vyjádření vyplatil diety pouze ve výši 2.023,- a 2.449,- Kč, přihlédl úřad práce k finančním prostředkům na účtu partnera stěžovatelky a v souladu s § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi vyhodnotil, že celkové majetkové poměry umožňují překlenout rodině nepříznivou finanční situaci (v listopadu 2013 bylo na účtu přibližně 40.000,- Kč, které by rodině společně s příjmem stačily na úhradu odůvodněných nákladů na bydlení a živobytí alespoň na tři měsíce, na začátku listopadu 2014 bylo na účtu přibližně 30.000,- Kč).

Námítce stěžovatelky, že orgán pomoci v hmotné nouzi neoprávněně přihlédl k dietám vypláceným zaměstnavatelem partnera, tak nemohu vyhovět.

Orgánu pomoci v hmotné nouzi vytýkám pouze skutečnost, že v odůvodnění rozhodnutí blíže nepopsal, z jakého důvodu nebyly splněny podmínky nároku na dávku v listopadu 2013 a v listopadu 2014, pokud vyplacená částka diet není tak vysoká, aby zajistila základní životní potřeby rodiny (neuvedl částku příjmů na účtu partnera stěžovatelky a nerozvedl blíže úvahu, zda by tato částka stačila na zajištění odůvodněných nákladů na bydlení a základních životních potřeb rodiny).

C.3 Zjišťování skutkového stavu věci úřadem práce

Co se týká dalších námitek stěžovatelky k postupu orgánu pomoci v hmotné nouzi, uvádím následující.

Stěžovatelka vytýkala orgánu pomoci v hmotné nouzi, že nedostatečně zjistil skutkový stav věci. **V souladu s § 3 správního řádu je správní orgán povinen zjistit stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2 správního řádu.**¹⁰

Z pečlivě vedené spisové dokumentace orgánu pomoci v hmotné nouzi vyplývá, že správní orgán své povinnosti dostál, neboť dotazy u zaměstnavatele, Městského úřadu Y.

¹⁰ Obecně je tak za zjištění skutkového stavu věci ve správním řízení odpovědný orgán pomoci v hmotné nouzi, zákon o pomoci v hmotné nouzi však předpokládá ve větší míře součinnost účastníka řízení, který je žadatelem o dávku či příjemcem dávky, i společně posuzovaných osob. Žadatel o dávku či příjemce dávky musí označit důkazy na podporu svých tvrzení (o příjmu, majetku apod.) a osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu [§ 49 odst. 1 a 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi]. Tyto povinnosti má nejen v průběhu správního řízení, ale kdykoli, když se změní rozhodné skutečnosti nebo je třeba nově posoudit nárok na dávku v následujícím měsíci.

a jednotlivých bank, které jsou založeny ve spisu, v souladu s § 50 zákona o pomoci v hmotné nouzi zjistil v dostatečné míře příjmové a majetkové poměry rodiny.

Podle § 50 zákona o pomoci v hmotné nouzi jsou státní orgány, obce a kraje a jejich orgány, další právnické a fyzické osoby povinny sdělit na výzvu úřadu práce bezplatně a bezodkladně všechny údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu. Zaměstnavatel partnera stěžovatelky tak byl povinen sdělit pravdivé údaje, jinak by se vystavil riziku pokuty. Stěžovatelka sice rozporovala výši diet, kterou zaměstnavatel úřadu práce sdělil, nijak však neprokázala, že partner stěžovatelky ve skutečnosti dostával náhrady cestovních výdajů v nižší výši (stěží lze předpokládat, že zaměstnavatel nevystavuje alespoň písemné potvrzení o vyplacených náhradách). Jestliže zaměstnavatel skutečně neposkytuje partnerovi stěžovatelky cestovní náhrady v plné výši, kterou úřadu práce sdělil, je třeba, aby se partner stěžovatelky těchto náhrad cestovních výdajů domáhal a opětovně se pokusil úřadu práce prokázat, v jaké výši cestovní náhrady skutečně obdržel.

Co se týká neoprávněně získaných informací z bankovních účtů, opět nemohu vyhovět námitce stěžovatelky, neboť ze spisové dokumentace je zřejmé, že orgán pomoci v hmotné nouzi kontaktoval sám jednotlivé banky a požádal je o součinnost ve smyslu § 50 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Naopak je třeba uvést, že přednostně je povinen doložit výpisy z účtu příjemce dávky. Na základě těchto podkladů orgán pomoci v hmotné nouzi zjistí příjmy a celkové majetkové poměry. Úřad práce nemá primárně povinnost příjmy na bankovních účtech příjemce dávky sám zjišťovat. Pokud příjemce dávky požadované skutečnosti neosvědčí, může orgán pomoci v hmotné nouzi dávku odejmout, aniž by sám dohledával údaje.¹¹

Stav bankovního účtu podléhá bankovnímu tajemství dle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Pokud žadatel o dávku, příjemce či společně posuzovaná osoba předloží úřadu práce výpis ze svého běžného účtu, nejedná se o porušení bankovního tajemství. Banka sama poskytuje výpisy z účtu, pokud úřad práce žádá informace o účtu klienta v řízení o přeplatku na dávkách.¹²

Dílčí pochybení, kterého se úřad práce dopustil, se týká podkladů pro zjištění ceny motorového vozidla. **Ve spisové dokumentaci chybí v rozporu s § 17 odst. 1 správního řádu založené fotokopie inzerce, z níž úřad práce vycházel při zjišťování hodnoty motorových vozidel ve vlastnictví stěžovatelky a jejího partnera.** Z rozhodnutí plyne, že stěžejním důvodem pro odnětí příspěvku na živobytí a pro rozhodnutí o vzniku povinnosti vrátit přeplatek na dávce byla výše cestovních náhrad. Orgán pomoci v hmotné nouzi však přihlédl i k vlastnictví motorového vozidla, a to zejména při rozhodování o přeplatku na příspěvku na živobytí, proto měl jeho zjištěnou hodnotu doložit ve spisové dokumentaci jako podklad pro vydání rozhodnutí. Toto pochybení ve vedení spisové dokumentace však nemělo vliv na věcnou správnost rozhodnutí. Orgán pomoci v hmotné nouzi by se měl obdobného pochybení vyvarovat v budoucnu.

11 rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 4. 2016, čj. 6 Ads 219/2015-30

12 ustanovení § 38 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

C.4 Vyřízení stížností

Stěžovatelka také namítala, že orgán pomoci v hmotné nouzi nereagoval na její stížnosti. Úřad práce odpověděl na stížnost stěžovatelky ze dne 30. 8. 2016 dopisem ze dne 20. 9. 2016, tedy v souladu s § 175 odst. 5 správního řádu, do 60 dnů ode dne jejího doručení. Ve spisové dokumentaci je dále obsažena stížnost stěžovatelky ze dne 26. 10. 2016 adresovaná Ministerstvu práce a sociálních věcí, kterou úřad práce vyřídil dopisem ze dne 13. 12. 2016, a to v souladu s § 175 správního řádu.

C.5 Doručení rozhodnutí o přeplatku

Rozhodnutí o přeplatku ze dne 12. 7. 2016 bylo předáno k doručení dne 15. 7. 2016. Zásilka byla připravena k vyzvednutí dne 18. 7. 2016, jelikož stěžovatelka nebyla zastížena. Vzhledem k tomu, že si stěžovatelka rozhodnutí nevyzvedla, byla v souladu s § 23 odst. 4 správního řádu vyzvednuta oznámením do domovní schránky, aby si uloženou písemnost ve lhůtě 10 dnů vyzvedla. Jelikož se tak nestalo, písemnost byla považována za doručenu v souladu s § 24 odst. 1 správního řádu poslední den desetidenní lhůty, tedy dne 28. 7. 2016 (čtvrtek). Lhůta pro podání odvolání činí 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí v souladu s § 83 odst. 1 správního řádu. Poslední den, kdy mohla stěžovatelka podat odvolání, tak byl 12. 8. 2016 (pátek). Odvolání však podala až dne 15. 8. 2016, tj. v době, kdy již rozhodnutí úřadu práce nabylo právní moci. Ztotožňuji se tedy s názorem Ministerstva a sociálních věcí, že se jednalo o opožděné odvolání.

D. Závěry

Přes výše naznačená dílčí pochybení rozhodl Úřad práce České republiky – krajská pobočka v Pardubicích věcně správně, pokud odřal příspěvek na živobytí od února 2016 a uložil povinnost vrátit přeplatek na dávce příspěvku na živobytí od července 2013 do ledna 2016.

Z tohoto důvodu nebudu žádat opatření k nápravě a věc uzavírám.

Zprávu zasílám řediteli Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Pardubicích, na vědomí Úřadu práce České republiky – generálnímu ředitelství a stěžovatelce.

Brno 22. února 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)